

Internationale
stafmobiliteit:
grensverleggende
meerwaarde

Ervaringsdeskundigen over stafmobilititeit en professionalisering:

‘Het is onlosmakelijk met elkaar verbonden’

Professionalisering is een belangrijk onderwerp voor het Nationaal Agentschap Erasmus+. Buitenlandervaringen van onderwijsmedewerkers kunnen de professionalisering bevorderen. Maar welke blijvende verandering (impact) brengt die door Erasmus+ gefinancierde stafmobilititeit eigenlijk teweeg? En hoe kan een brug worden geslagen tussen het nationaal professionaliseringsbeleid en de (internationale) onderwijspraktijk? Om deze vragen draait een bijeenkomst op donderdag 30 november 2017 op het ministerie van OCW. Naast vertegenwoordigers van Erasmus+ en ministerie zijn hierbij ook succesvolle ervaringsdeskundigen binnen vier onderwijssectoren aanwezig.

“Vol inspiratie weer naar huis”

De hoofdrol is in Den Haag nadrukkelijk voor de mensen uit de onderwijspraktijk. De negen deelnemers uit volwassen-onderwijs, hbo, mbo en primair onderwijs beschikken over een schat aan ervaringen met stafmobiliteit. Een interview door Joris Brekelmans en Eline van der Net van het Nationaal Agentschap Erasmus+ laat zien dat de impact zich zeker niet beperkt tot de persoon die op reis gaat. Al begint het daar natuurlijk wel mee. In de woorden van Ine Stahlmann, contactpersoon internationalisering bij Arcus College: “De collega’s die in januari 2017 meegingen op een stafmobiliteit naar Londen, kwamen geïnspireerd terug. ‘Ik ben weer trots op mijn werk’, lieten ze weten. Ze konden niet wachten om de opgedane ervaringen in te zetten in de klas.” Het is een vertaalslag die Marly Gootzen, docent aan de

lerarenopleiding bij Fontys, al vele malen heeft gemaakt. Haar buitenlandreizen hebben onder andere geleid tot een samenwerkingsverband tussen Nederlandse en Turkse docenten in opleiding. Maar ook dichtbij huis heeft Gootzen door haar buitenlandervaringen altijd een internationale bril op. Studenten natuurkunde, scheikunde en techniek van de Fontys Lerarenopleiding liet ze bijvoorbeeld samen koken met internationale kunstenaars van het nabijgelegen Europees Keramisch Werkcentrum. “Ze spraken over van alles: cultuur, politiek... Daardoor krijgen de studenten een grotere wereld. Door hen in contact te brengen met andere culturen, wil ik bovendien stimuleren dat zij een netwerk opbouwen in het buitenland. Zodat ze later met hun leerlingen ook de grens overgaan.” De initiatieven van Gootzen passen in de ambitie dat alle studenten van Fontys in 2020 beschikken over aantoonbare internationale en interculturele competenties. “Niet alle studenten zullen naar het buitenland kunnen”, beseft advisor internationalisation Elke

van der Valk van de hbo-instelling. “Docenten met buitenlandervaring kunnen dan helpen om *internationalisation at home* vorm te geven. Daarvoor zetten ze hun in het buitenland opgedane ervaringen en competenties in. Net zoals Marly nu al doet met de kunstenaars.”

Inspiratie-frustratie cirkel

Lei Ortmans, opleidingscoördinator van enkele welzijnsopleidingen bij Arcus College, waarschuwt voor de inspiratie-frustratie cirkel. “Docenten komen enthousiast terug van hun buitenlandse reis. Maar als het vervolgens onmogelijk blijkt die ervaringen om te zetten in concrete veranderingen, dan raken ze gefrustreerd. De energie die ze hebben opgedaan tijdens de reis, verdwijnt dan weer als sneeuw voor de zon. Ik heb daarom een koppeling gemaakt tussen stafmobiliteit en ons teamverbeterplan. ‘Kijk hoe je je ervaringen in Londen kunt vertalen in activiteiten binnen het verbeterplan’, was de opdracht die ik vooraf meegaf aan de docenten. De oogst was groot. Zo hebben we de

posters waarmee we studenten oproepen om mee te denken en te praten over de opleiding, bijna letterlijk gekopieerd van een Londens voorbeeld. Een leerwerkbedrijf waarmee we studenten van verschillende opleidingen ervaringen laten opdoen in het sociale domein, is eveneens geïnspireerd door een Engels voorbeeld. Zeker zo belangrijk als deze initiatieven: we hebben de inspiratie-frustratie cirkel doorbroken. Want de docenten konden een vervolg geven aan de ideeën die ze opdeden in het buitenland. De docenten zijn zich verder door hun eigen reis meer bewust geworden van het nut van buitenlandervaringen. Gevolg is dat ze studenten enthousiast maken om hun voorbeeld te volgen en ook de grens over te gaan.”

“We hebben de
inspiratie-frustratie
cirkel doorbroken”

Bij openbare basisschool Jan Harmenshof is stafmobiliteit onverbreekbaar verbonden met het vroeg vreemdetalenonderwijs (VVTO). Leerlingen krijgen al vanaf de kleuterklassen regelmatig in het Engels les. Alle leerkrachten gaan een week naar Engeland om de taal te leren. Ook laten ze zich tijdens buitenlandse reizen inspireren door de onderwijspraktijk aldaar. Ze doen ideeën op én ervaren dat veel zaken in Nederland nog niet zo slecht zijn geregeld. Deze inspanningen blijven niet zonder resultaat. De school uit Geldermalsen groeit, ondanks dat ze in een krimpregio staat. Ook kreeg de basisschool in januari

2017 het predicaat Excellente School. “Toen we jaren geleden begonnen met Engels op de hele school, was dat een flinke verandering”, weet adjunct-directeur Hannie Kerkhof nog. “Docenten waren onzeker. ‘Kan ik dit wel?’ Via de weg der geleidelijkheid en met veel begeleiding heeft iedereen de stap kunnen zetten. Mensen komen enthousiast terug van hun buitenlandreis en delen hun ervaringen met de rest van het team.” “Onderbouw- en bovenbouwdocenten gaan samen op pad”, vertelt docent en coördinator internationalisering Rose Staritsky. “Dit vergroot de leerervaring en draagt bij aan de teambuilding.”

Bent u geïnspireerd?

Kijk voor alle mogelijkheden die Erasmus+ biedt op www.erasmusplus.nl

Competentiekubus

Ed Santman en Peter van Olmen houden zich naar eigen zeggen bezig met “een heel aparte tak van sport”: onderwijs in gevangenissen. “Bij Justitie is niemand bezig met onderwijs in de gevangenissen en dit valt ook niet onder de vlag van OCW”, zegt Santman, project coördinator van de Nederlandse tak van de European Prison Education Association (EPEA). “De gedreven mensen die zich sterk maken voor het scholen van gedetineerden, worden dus niet aangestuurd. Vaak is één docent verantwoordelijk voor het onderwijs aan 300 gedetineerden. Stafmobiliteit heeft ons de kans geboden om in conferenties en trainingen kennis te verzamelen over onderwijs in de gevangenissen. Ook zijn we zo in contact gekomen met collega’s in Nederland en in het buitenland. Heel nuttig, want iedereen zat toch in zijn eentje het wiel uit te vinden. De opgedane kennis willen we gebruiken om een plan te schrijven over onderwijs in gevangenissen. Dit gaan we in 2019 bij Justitie aanbieden.”

Van Olmen, verantwoordelijk voor het onderwijs in de Jeugd Justitiële Inrichting Lelystad, noemt de competentiekubus als een belangrijk resultaat van de stafmobiliteit. “Met dit in Europa ontwikkelde instrument brengen we het non-formele leren in kaart. In één oogopslag is zo duidelijk wat iemand meebrengt op het gebied van kennis, houding en gedrag. Mensen kunnen dit na hun gevangenschap gebruiken om werkgevers te laten zien wat ze in hun mars hebben. Het vrijwilligerswerk in Lelystad heeft het hulpmiddel al overgenomen om het non-formele leren van vrijwilligers zichtbaar te maken.”

“We hebben een schat aan kennis opgedaan”

Kiezen

Stafmobiliteit en professionalisering zijn bij de scholen sterk met elkaar verbonden. “De reizen die ik maak, zijn altijd ingegeven door professionaliseringsoverwegingen”, stelt Gootzen. “Op welk gebied heb ik meer kennis, competenties of contacten nodig; het antwoord op die vraag bepaalt de partneruniversiteit of conferentie die ik wil bezoeken.” In het professionaliseringsbeleid van openbare basisschool Jan Harmenshof wordt een link gelegd tussen leren in het buitenland en verder ontwikkelen in Nederland. “Wij ontvangen subsidie voor tien mobiliteiten (in het NL) per twee jaar, terwijl het team uit twintig personen bestaat”, vertelt Kerkhof. “Dit betekent dat we moeten kiezen wie naar het buitenland kan gaan en wie niet.

Zaken als het versterken van de vaardigheid in Engels gaan dan voor een persoonlijk project van een leerkracht.”

Olievlek

De deelnemers noemen diverse succesfactoren en belemmeringen om de impact van stafmobiliteit te vergroten. Bij Fontys liggen belemmeringen o.a. op HRM-beleid: vooralsnog maakt internationalisering daar niet expliciet deel van uit. Daarnaast is het vaak ook lastig voor docenten om een week vrij geroosterd te krijgen. Docenten hebben het vaak al heel druk en dan voelt een week naar het buitenland gaan als een onmogelijke opgave. Het komt ook voor dat docenten wel heel graag willen, maar onzeker zijn over hun niveau van Engels.

“Je hebt ambassadeurs nodig om internationalisering verder te brengen”

Lessons learned om de impact van stafmobiliteit te vergroten:

1. Geef opvolging aan de buitenlandervaringen. Zorg ervoor dat leerkrachten deze ervaringen ook kwijt kunnen in de dagelijkse praktijk. Dit kan onder andere door stafmobiliteit te koppelen aan het instellingsbeleid.
2. Laat leerkrachten van meerdere disciplines samen op reis gaan. Kruisbestuiving vergroot de opbrengst.
3. Zorg voor voldoende draagvlak bij het (hoogste) management. Dat kan door hen de opbrengsten te laten zien of door hen zelf op stafmobiliteit te laten gaan.
4. Investeer tijd en geld in stafmobiliteit. De baten overtreffen de kosten.
5. Zoek samenwerking met andere scholen in de regio als je zelf de schaalgrootte en expertise ontbeert voor projectaanvragen. Maar ook in andere situaties kun je van elkaar leren.
6. Beperk je niet tot kijken en handjes schudden in het buitenland, maar draai echt mee in het onderwijs.
7. Stafmobiliteit is tweerichtingsverkeer. Door buitenlandse docenten mee te laten draaien op jouw school, haal je het buitenland naar binnen.
8. Niet iedere student kan of wil naar het buitenland. Benut je eigen stafmobiliteit ervaringen om internationalisation at home vorm te geven.
9. Zoek slimme combinaties tussen manieren om te internationaliseren, bijvoorbeeld tussen KA1- en KA2-projecten.
10. Zoek slimme combinaties tussen stafmobiliteit en het nationale (professionaliserings)beleid.

“Het blijft een puzzel”

In de beleving van Ortmans is budget niet de grootste beperking. “Voor mij gaat de investering altijd voor de baat uit. Maar veel collega-onderwijsmanagers worstelen met de vraag hoe ze vervanging regelen als docenten naar het buitenland gaan. Zeker als, zoals afgelopen januari, een belangrijk deel van het team tegelijk weg is.” Voor Kerkhof is het zowel budgettair als wat betreft het regelen van vervanging een lastige puzzel. “We moeten creatief zijn. Je kunt een klas niet een week naar huis sturen.” De uitdaging voor Staritsky ligt in het tijd vinden voor het binnenhalen van subsidies voor de Erasmus+-projecten. “Ik moet dit doen naast mijn werkzaamheden als docent. Grotere scholenorganisaties hebben speciaal hiervoor vaak iemand fulltime in dienst.”

Schaalgrootte is dus zeker een succesfactor als je de impact

wilt vergroten. Stafmobiliteit kan ook meer opleveren als medewerkers van verschillende (onderwijs)disciplines samen op reis gaan. Een andere succesfactor is aandacht en erkenning op managementniveau van het belang van internationalisering. De ervaring leert dat zodra managers, directie of bestuurders zelf ook op stafmobiliteit gaan, ze meer inzicht krijgen in de voordelen hiervan en het belang voor docenten om internationale en interculturele competenties te ontwikkelen. Arcus College maakte de directie enthousiast door concrete resultaten te laten zien. “Een jonge collega was met twee leerlingen naar het buitenland geweest”, schetst Leo Meys, docent en contactpersoon internationalisering bij Arcus College. “Hun enthousiaste verhaal op de Open Dag zorgde voor veel nieuwe aanmeldingen. Dan valt het kwartje ook op directieni-

veau.” Je hebt ambassadeurs nodig om internationalisering verder te brengen, weet Gootzen. “Ik probeer mijn collega’s en studenten door mijn verhalen en activiteiten te besmetten met het internationaliseringsvirus. Als zij dit dan ook weer gaan uitstralen, ontstaat er een olievlek.”

Voor professionalisering van de onderwijsactiviteiten in

gevangenissen is meepraten op internationaal niveau erg belangrijk, laat Santman weten. “De vorige voorzitter van EPEA Nederland is nu voorzitter van de Europese ngo geworden. In die hoedanigheid zit ze ook in de Europese Onderwijscommissie. Ideeën uit Europa komen zo snel bij ons terecht en omgekeerd. We worden ook een serieuzere gesprekspartner van het ministerie van Justitie.”

Bent u geïnspireerd?

Kijk voor alle mogelijkheden die Erasmus+ biedt op www.erasmusplus.nl

“Zo haal je de buitenlandervaring in huis”

Job shadowing

De ervaringsdeskundigen zien nog mogelijkheden om de stafmobiliteit verder te verbeteren. “Het zou mooi zijn als het hele team in de toekomst eens een job shadowing ervaring kan opdoen”, zegt Staritsky. “Ik heb bij een bezoek aan een buitenlandse school in mei voor het eerst meegelopen in de lessen. Dat is nog meer inspirerend en leerzamer dan de gebruikelijke studiereizen. Je krijgt zo ook de gelegenheid om eens diepgaand in gesprek te gaan met een buitenlandse collega.”

Subsidiebedragen voor stafmobiliteit in Key Action 1 in 2018:

Sector	KA1-stafmobiliteit
• po/vo	€ 2.486.745
• mbo	€ 2.143.889
• ho	€ 1.192.472
• volwasseneneducatie	€ 395.345

Van der Valk zou juist graag meer mobiliteit van buitenlandse docenten naar Fontys willen realiseren. “Zo haal je de buitenlandervaring in huis. Heel leerzaam voor onze studenten. Maar om hier echt slagen in te maken, zijn nog aanpassingen nodig. Veel communicatie gebeurt nu bijvoorbeeld nog in het Nederlands. Dat werpt drempels op voor buitenlandse docenten.”

Slimme koppelingen

Internationalisering en het nationaal professionaliseringsbeleid zijn vaak nog gescheiden werelden, zo blijkt tijdens het tweede deel van de bijeenkomst. De aanbeveling vanuit de scholen is dan ook om internationalisering nadrukkelijk te benoemen als onderdeel van het professionaliseringsbeleid. Meys: “Veel mbo-studenten gaan na hun

opleiding aan de slag bij internationale bedrijven. Zeker in de grensstreek zullen ook steeds meer jongeren in het buitenland gaan werken. Docenten moeten daarop in hun lessen kunnen inspelen. Professionalisering en internationalisering zijn daarom onlosmakelijk met elkaar verbonden.”

Ook nu kunnen er overigens al slimme koppelingen gemaakt worden tussen nationaal en internationaal. Het predicaat Excellente School, de nationale schoolleiderstop, het curriculumbeleid, het lerarenontwikkelingsfonds: het zijn zomaar wat voorbeelden van initiatieven waar mogelijkheden liggen. “Een nieuwe subsidieregeling, de Teambeurs primair onderwijs, kan ook interessant zijn”, zegt een beleidsmedewerker voor Primair Onderwijs van het ministerie van OCW. “Hiermee kun je als team een ontwikkelings-traject volgen. Als het hele team gaat, voorkom je de inspiratiefrustratie cirkel waar Lei het over had. Het wordt makkelijker om buitenlandervaringen te vertalen in structurele veranderingen op

school als iedereen hetzelfde heeft meegemaakt.”

Binnen regionale samenwerkingsverbanden kunnen scholen elkaar mogelijk ondersteunen bij aanvragen voor Erasmus+-projecten, suggereert collega Sjoerd de Jong. “Dit zou de drempel voor basisscholen verlagen.” OCW wil daarnaast onderzoeken of de procedure voor het primair onderwijs eenvoudiger kan. Ook bekijkt het ministerie of het belemmeringen rondom de examinering en buitenlandstages kan wegnemen in het mbo. “Wij zouden het wel fijn vinden als OCW in haar communicatie het belang van internationalisering benadrukt”, brengt Van der Valk in. “Een speech van de minister, een award: het maakt meer indruk op schoolbestuurders dan de buitenlandervaring van een leerkracht.” Ze heeft zelf ook nog een tip om het management te overtuigen. “Je maakt door internationaliseringsactiviteiten je instelling zichtbaar in buitenlandse netwerken. Het helpt om je beter te profileren als school.”

Bent u geïnspireerd?

Kijk voor alle mogelijkheden die Erasmus+ biedt op www.erasmusplus.nl

Energie

De deelnemers uit de onderwijspraktijk zijn geïnspireerd door de bijeenkomst, laten ze na afloop van de bijeenkomst weten. Ze voelen zich gesteund doordat collega's uit andere sectoren vaak met dezelfde problemen en uitdagingen te maken hebben. Maar er is ook energie ontstaan voor nieuwe initiatieven. "Het lijkt me leuk om contact te zoeken met docenten in de omgeving van Flevoland die internationaal op reis zijn geweest", brengt Van Olmen in. "Wat heeft het hen gebracht? Daar wil ik graag inspiratie uithalen." Van der Valk wil de ervaring van

Fontys met Erasmus+ en internationalisering graag delen met scholen uit de omgeving. "De verschillende onderwijssectoren zitten erg op hun eigen eiland. We moeten voorkomen dat iedereen opnieuw het wiel gaat uitvinden." Het is een denkwijze waar Erasmus+ zich graag bij aansluit. "Dit experiment om vertegenwoordigers van verschillende sectoren en beleidsdirecties bij elkaar te brengen, is geslaagd", vindt Ellen Hanselman, hoofd Erasmus+ mbo-ve van het Nationaal Agentschap. "Wij gaan zorgen dat we vaker van elkaar kunnen leren."

De hoofdrolspelers

Namens de sector primair onderwijs/voortgezet onderwijs:

- Hannie Kerkhof: adjunct-directeur van openbare basisschool Jan Harmenshof.
- Rose Staritsky: docent en coördinator internationalisering en vroeg vreemdetalenonderwijs (VVT0) bij obs Jan Harmenshof.

Namens de sector mbo:

- Leo Meys: docent en contactpersoon internationalisering bij Arcus College.
- Ine Stahlmann: contactpersoon internationalisering bij Arcus College.
- Lei Ortmans: opleidingscoördinator van enkele welzijnsopleidingen bij Arcus College.

Namens de sector hoger onderwijs:

- Elke van der Valk: advisor internationalisation bij Fontys.
- Marly Gootzen: docent aan de lerarenopleiding bij Fontys.

Namens de sector volwasseneneducatie:

- Ed Santman: project coördinator van EPEA Nederland, onderdeel van de European Prison Education Association (EPEA).
- Peter van Olmen: adjunct-directeur bij Eduvier onderwijsgroep en verantwoordelijk voor onderwijs in de Jeugd Justitiële Inrichting Lelystad.

Informatie

Het subsidieprogramma Erasmus+ wordt in Nederland uitgevoerd door twee Nationale Agentschappen: het Nationaal Agentschap Erasmus+ Onderwijs & Training en het Nationaal Agentschap Erasmus+ Jeugd.

Nuffic, CINOP en het Nederlands Jeugdinstituut vormen samen deze Nationale Agentschappen, in opdracht van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap en het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport.

Check www.erasmusplus.nl voor meer informatie, stappenplannen en documenten van het subsidieprogramma Erasmus+.

© april 2018, NA Erasmus+ Onderwijs & Training

Contact

Neem contact op met een van onderstaande organisaties als je vragen hebt over de subsidiemogelijkheden van Erasmus+ in een specifieke sector.

Nationaal Agentschap Erasmus+ Onderwijs & Training

*primair en voortgezet onderwijs
en hoger onderwijs*

Nuffic

Kortenaerkade 11
Postbus 29777
2502 LT Den Haag
T 070 4260 260
info@erasmusplus.nl

*middelbaar beroepsonderwijs
en volwasseneneducatie*

CINOP

Stationsplein 14
Postbus 1585
5200 BP 's-Hertogenbosch
T 073 6800 762
info@erasmusplus.nl

Nationaal Agentschap Erasmus+ Jeugd

*buitenschoolse jongerenprojecten en
jeugd- en jongerenwerk*

Nederlands Jeugdinstituut

Catharijnesingel 47
Postbus 19221
3501 DE Utrecht
T 030 2306344
erasmusplus@nji.nl

Deze brochure is mogelijk gemaakt met subsidie van de Europese Commissie.

Erasmus+